

УДК 336.143:336.02

Прокопенко Н.С.*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Європейського університету***Тимошенко А.О.***кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Європейського університету*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІСКАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У статті досліджено сутність і значення фінансової безпеки держави в умовах євроінтеграції. Визначено, що забезпечення фінансової безпеки держави є необхідною і важливою передумовою в напрямі реформування економіки країни та її адаптації до вимог європейських стандартів. Фінансова безпека держави розглядається як складник фінансової безпеки держави, яка забезпечується за рахунок здійснення ефективної фінансової політики, що реалізовується через фінансовий механізм. Проаналізовано основні показники, які впливають на забезпечення фінансової безпеки держави, визначено її індикатори та здійснено порівняння з пороговими значеннями відповідно до Методики розрахунку рівня економічної безпеки України. Проведено порівняльний аналіз рівня тіньової економіки України з 28-ма країнами ЄС. Визначено основні шляхи забезпечення фінансової безпеки України в умовах євроінтеграції.

Ключові слова: фінансова політика, фінансова безпека, фінансовий механізм, економічне зростання, євроінтеграція.

Прокопенко Н.С., Тимошенко А.А. ОБЕСПЕЧЕНИЕ ФИСКАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА В УСЛОВИЯХ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ

В статье исследованы сущность и значение фискальной безопасности государства в условиях евроинтеграции. Определено, что обеспечение фискальной безопасности государства является необходимой и важной предпосылкой в направлении реформирования экономики страны и ее адаптации к требованиям европейских стандартов. Фискальная безопасность государства рассматривается как составляющая финансовой безопасности государства, которая обеспечивается за счет проведения эффективной фискальной политики, реализуемой через фискальный механизм. Проанализированы основные показатели, которые влияют на обеспечение фискальной безопасности государства, определены ее индикаторы и проведено сравнение с пороговыми значениями в соответствии с Методикой расчета уровня экономической безопасности Украины. Проведен сравнительный анализ уровня теневой экономики Украины с 28-ю странами ЕС. Определены основные пути обеспечения фискальной безопасности Украины в условиях евроинтеграции.

Ключевые слова: фискальная политика, фискальная безопасность, фискальный механизм, экономический рост, евроинтеграция.

Prokopenko N.S., Tymoshenko A.O. PROVIDING THE FISCAL SECURITY OF THE STATE IN THE CONDITIONS OF EURO INTEGRATION

The article examines the essence and importance of fiscal security of the state in the conditions of European integration. It is determined that ensuring fiscal security of the state is a necessary and important prerequisite for reforming the country's economy and its adaptation to the requirements of European standards. The fiscal security of the state is considered as a component of the financial security of the state, which is ensured by the implementation of an effective fiscal policy implemented through the fiscal mechanism. The main indicators that influence the provision of fiscal security of the state are analyzed, its indicators are determined and a comparison with the thresholds is made in accordance with the Methodology for calculating the level of economic security of Ukraine. A comparative analysis of the level of shadow economy of Ukraine with 28 EU countries was conducted. The main ways of ensuring fiscal security of Ukraine in the conditions of European integration are determined.

Keywords: fiscal policy, fiscal security, fiscal mechanism, economic growth, eurointegration.

Постановка проблеми. В умовах нестабільного сучасного економічного стану країни та враховуючи посилення євроінтеграційних процесів, значної уваги заслуговує питання забезпечення фінансової безпеки держави. Євроінтеграційний курс України вимагає вдосконалення фінансової політики, визначення напрямів забезпечення фінансової безпеки держави та її адаптації до вимог європейських стандартів, враховуючи особливості країни, стан економіки, рівень соціального розвитку населення тощо, адже фінансово-економічні виклики та ризики, які виникають у сучасних економічних та політичних умовах, є вагомим індикатором, який здійснює вплив на шляхи розвитку держави. Мінімізації бюджетних ризиків та забезпеченню наповнення бюджету й ефективному його розподілу сприяє саме врегульована та виважена фінансова безпека держави, забезпечення якої на високому рівні є одним із факторів стабілізації фінансової політики держави та реалізації стратегічних пріоритетів соціально-економічного

розвитку країни. Саме фінансова безпека держави виступає одним з ефективних інструментів фінансової політики, що визначає актуальність дослідження забезпечення фінансової безпеки держави в умовах євроінтеграції та зумовлює постановку його мети.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд останніх досліджень і публікацій переконливо свідчить, що в Україні зростає інтерес до проблем забезпечення фінансової безпеки держави, поглиблюються наукові дослідження щодо з'ясування сутності фінансової безпеки, визначення її ролі в умовах посилення євроінтеграційних процесів. Здебільшого у цих дослідженнях акцентується увага на визначенні трактування, концептуальних засад та шляхів забезпечення, аналізі ризиків та індикаторів фінансової безпеки держави. Значний внесок у сферу досліджень фінансової безпеки держави зробили такі вітчизняні науковці, як: В. Андрущенко, В. Базилевич, О. Барановський, О. Баранецька, З. Варналій, В. Геєць, Я. Жаліло, Ю. Іванов, В. Опарін, І. Кан-

цур, А. Крисоватий, І. Луніна, В. Мельник, А. Сухо-руков, В. Федосов, С. Юрій тощо. Фундаментальні основи формування фіскальної безпеки держави та її вплив на соціально-економічне зростання країни досліджувалися у працях зарубіжних учених, серед яких праці: Ш. Бланкарта, І. Джубека, С. Кожея, Й. Кукулки, Д. Олвея, Дж. Стігліца, В. Фехлера тощо. Разом із тим у сучасній економічній літературі не знайшли достатнього відображення результати напрацювань науковців та практиків щодо забезпечення фіскальної безпеки держави в умовах євроінтеграційного курсу.

Мета статті полягає в окресленні сутності й значення фіскальної безпеки держави та визначенні шляхів її забезпечення в умовах євроінтеграції.

Вклад основного матеріалу дослідження. Світові глобалізаційні процеси та євроінтеграція України є наслідком того, що в сучасних умовах особливої уваги потребує забезпечення економічного зростання країни, формування та реалізація ефективної стратегії розвитку держави, досягнення стабільності, стійкості й економічної безпеки держави загалом й фіскальної безпеки зокрема. Глобалізація передбачає синтез національних економік у загальносвітову єдину систему, засновану на новій легкості переміщення капіталу, на новій інформаційній відкритості світу, на технологічній революції, на прихильності розвинутих індустріальних країн до лібералізації руху товарів і капіталу на основі комунікаційного зближення, зближення міжнародних соціальних рухів, розвитку нових видів транспорту, реалізації телекомунікаційних технологій, запровадження міжнародної освіти [1, с. 87]. Євроінтеграція для України є одним із напрямів реформування економіки, залучення іноземних інвестицій та впровадження інноваційних технологій, забезпечення населення країни новими робочими місцями, виходу на світові ринки тощо. Забезпечення фіскальної безпеки держави є необхідною і важливою передумовою на шляху до модернізації та реформування економіки країни та її адаптації до вимог європейських стандартів. Як зазначено в аналітичній доповіді Національного інституту стратегічних досліджень [2], важливою передумовою модернізації є ефективна фінансова та, зокрема, бюджетно-податкова система. Фіскальна безпека держави визначається як стан захищеності фіскальних інтересів держави, підприємств та громадян, здатність бюджетно-податкової системи своєчасно виконувати функції, адекватно реагувати на виклики, протидіяти ризикам і загрозам

зовнішнього та внутрішнього характеру. Своєю чергою, належне фінансове забезпечення є невід'ємним елементом військової, політичної та інформаційної, а зрештою національної безпеки держави. Тобто національна безпека України стала форпостом загальноєвропейської безпеки.

Саме безпека держави є ключовим і найважливішим фактором сталого соціально-економічного розвитку, який забезпечує поліпшення рівня життя та добробуту населення країни і сприяє підвищенню показника держави в міжнародних рейтингах. Як зазначає О. Баранецька, основною метою безпеки є реалізація заходів із нейтралізації ризик-факторів, що мають негативний вплив на життєво важливі інтереси громадян, суб'єктів господарювання, держави й досягнення такого рівня економічного стану в країні, який би характеризувався фінансовою стабільністю та економічним піднесенням і позитивно впливав на загальну життєдіяльність соціуму [3].

Аналіз та узагальнення наукових досліджень і публікацій дає підстави стверджувати, що фіскальна безпека держави є складовою частиною фінансової безпеки держави (рис. 1).

Як зазначено в Методичці розрахунку рівня економічної безпеки України [5], економічна безпека – це стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання. Складниками економічної безпеки є: виробнича, демографічна, енергетична, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна, макроекономічна, продовольча, соціальна, фінансова безпеки. Фінансова безпека визначається як стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни.

Фінансова безпека, своєю чергою, має такі складники: банківська безпека; безпека небанківського фінансового сектору; боргова безпека; валютна безпека; грошово-кредитна безпека та бюджетна безпека. Бюджетна безпека, відповідно до методики розрахунку рівня економічної безпеки України, – це стан забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості державних фінансів, що дає змогу органам державної влади максимально ефективно виконувати

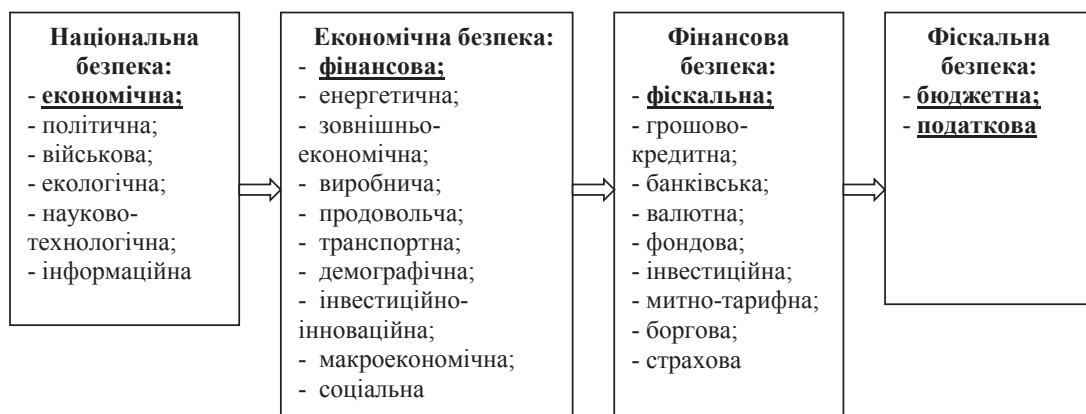

Рис. 1. Значення фіскальної безпеки в структурі національної безпеки держави

Джерело: узагальнено на основі [1; 4-6]

покладені на них функції [5]. Фіскальну безпеку держави, вважаємо, варто розглядати як складову частину фінансової безпеки держави, яка визначає рівень економіки країни, її фінансову незалежність за рахунок наповнення бюджету фінансовими ресурсами та ефективного їх розподілу і використання. Враховуючи вищенаведене, варто зазначити, що фіскальна безпека держави забезпечується за допомогою здійснення ефективної фіскальної політики, яка реалізується через фіскальний механізм. Розділяємо точку зору авторів, які фіскальний механізм у контексті розвитку соціальної сфери розглядають як сукупність бюджетного та податкового механізмів, що поєднує в собі розподільчі процеси – від сплати податків до використання фінансових ресурсів держави на соціальні потреби країни [7, с. 16-17]. Фіскальний механізм забезпечується під дією його інструментів, серед яких інструментами бюджетного механізму виступає система методів, засобів, принципів, що здійснюють формування грошових коштів держави та функціонування бюджетної системи країни. А саме інструменти податкового механізму впливають на процес формування доходів бюджету та збалансовують його надходження і видатки. Таким чином, фіскальна безпека держави залежить від ефективної дії і взаємоузгодженості інструментів фіскального механізму, які впливають на фінансову, економічну та національну безпеку держави.

Основними інструментами бюджетного механізму, які виділяють автори однієї з монографій [7, с. 18], є: суб'єкти бюджетного процесу, бюджетні плани, бюджетні норми і нормативи, доходи бюджету, видатки бюджету, бюджетні санкції, бюджетний контроль, між-бюджетний баланс, автоматизація бюджетного процесу тощо. Тобто за допомогою інструментів бюджетного механізму здійснюється перерозподіл ВВП, відбувається визначення альтернативних методів вирішення проблемних питань соціально-економічного розвитку держави, підвищення ефективності витрачання коштів бюджету на всі його складники, здійснюється вплив на загальний рівень доходів і життя населення, здійснюється стимулювання економічного зростання, поліпшується формування сукупного попиту і споживання, забезпечується вирівнювання між адміністративно-територіальними одиницями тощо. Таким чином, від бюджетних надходжень держави та ефективного їх розподілу і використання залежать соціально-економічний розвиток країни, рівень життя населення та фіскальна безпека держави.

Інструменти податкового механізму (суб'єкти та об'єкти оподаткування, ставки і види податків і зборів, податкові пільги, податкові санкції, податкові консультації, податковий контроль, автоматизація оподаткування, спеціальні податкові режими) [7, с. 18] відіграють роль стабілізаторів, які здійснюють державне регулювання податкового навантаження на економіку та соціальні процеси країни, регулюють швидкість надходження податків до бюджету, здійснюють контроль над своєчасністю і повнотою їх сплати та відсутністю шляхів приховування доходу, виступають основним інструментом регулювання соціально-економічного розвитку та рівня життя населення, забезпечують підтримку найменш захищених верств населення, здійснюють контроль утрати коштів, які повинні надійти від сплати податків та зборів, забезпечуючи при цьому наповнення бюджету. Тобто інструменти податкового механізму відповідають здебільшого за бюджетні наповнення, де податки та збори є основним джерелом доходної частини бюджету, рівень надходження яких впливає на економічне зростання та соціальний розвиток країни, від яких залежить фіскальна безпека держави.

Відповідно до Методики розрахунку рівня економічної безпеки України, яка затверджена Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України 29.10.2013 № 1277 та аналізу наукових публікацій, доцільним, на нашу думку, є визначення індикаторів фіскальної безпеки держави. У табл. 1 наведено показники, на основі яких розраховано індикатори фіскальної безпеки держави, а саме: доходи Зведеного бюджету України, доходи Державного бюджету України, дефіцит Зведеного бюджету України, дефіцит Державного бюджету України, ВВП, дефіцит сектору загальнодержавного управління, обслуговування державного боргу, погашення державного боргу, податкові надходження до Зведеного бюджету України.

Аналізуючи дані табл. 1, спостерігається тенденція до зростання показників фіскальної безпеки порівняно з попереднім роком протягом досліджуваного періоду. Так, доходи Зведеного бюджету України зростають з 445 525,3 млн. грн. у 2012 р. до 782 859,5 млн. грн. у 2016 р. Однак даний показник у 2013 р. має менше значення порівняно з попереднім 2012 р., який становить 442 788,7 млн. грн., тобто доходи скоротилися на 2 736,6 млн. грн. Аналогічна тенденція спостерігається і в доходах Державного бюджету України. Показник дефіциту Державного бюджету України зростає з 72030,5 млн. грн. у 2012 р. до 428,2 млн. грн. у 2016 р.

Таблиця 1

Показники фіскальної безпеки держави

Показник	Рік					
	2012	2013	2014	2015	2016	Відхилення 2016 / 2012 (+,-)
Доходи Зведеного бюджету України, млн. грн.	445525,3	442788,7	456067,3	652031,0	782859,5	337334,2
Доходи Державного бюджету України, млн. грн.	346054,0	339226,9	357084,2	534694,8	616283,2	270229,2
Дефіцит Зведеного бюджету України, млн. грн.	50785,7	63590,3	72030,5	30898,2	54813,9	4028,2
Дефіцит Державного бюджету України, млн. грн.	53445,2	64706,7	78052,8	45167,5	70262,1	16816,9
ВВП, млн. грн.	1459096	1522657	1586915	1988544	2383182	394638
Дефіцит сектору загальнодержавного управління, млн. грн.	58281,5	62819,1	75602,8	33168,8	51668,8	-6612,7
Обслуговування державного боргу, млн. грн.	24196,6	31667,1	47976,7	84505,4	95794,2	71597,6
Погашення державного боргу, млн. грн.	68082,7	79837,0	120819,8	416585,6	111410,0	43327,3
Податкові надходження до Зведеного бюджету України, млн. грн.	360567,2	353968,1	367 511,9	507635,9	650781,7	290214,5

Джерело: складено за даними [8]

жовного та Зведеного бюджетів України та дефіцит сектору загальнодержавного управління має тенденцію до зростання протягом досліджуваного періоду та порівняно з аналогічним показником попереднього року. Але в 2015 р. дефіцит як Державного, так і Зведеного бюджетів України та дефіцит сектору загальнодержавного управління зменшилися порівняно з 2014 р. Такі показники було досягнуто за рахунок скорочення споживання імпорту під впливом зростання цін, унаслідок девальвації та зменшення обсягів споживання російського газу.

Нині Україна перебуває в умовах конкуренції економік, протистояння фінансових систем та формування і забезпечення фіскальної безпеки держави, враховуючи євроінтеграційні процеси. Відомо, що до 2014 р. фінансова система України і фіскальна безпека держави зокрема перебували під впливом країни-агресора. Така ситуація була спричинена такими факторами:

1. Компанії з російським капіталом входять до великих платників податків. Як свідчать дані Міжрегіонального головного управління ДФС – Центрального офісу з обслуговування великих платників, із 20 найбільших платників податків до столичного бюджету м. Києва шість компаній мали левову частку російського капіталу. Серед таких платників податків: ПАТ «Промінвестбанк» (2-е місце – 89,4 млн. грн. податкових сплат), ПрАТ «Київстар» (3-є місце – 87,3 млн. грн.), ПрАТ «МТС Україна» (4-е місце – 85,4 млн. грн.), ПАТ «Сбербанк Росії» (10-е місце – 57 млн. грн.), ПАТ «Альфа-банк» (15-е місце – 45,9 млн. грн.), а також ПАТ «ВТБ банк» (19-е місце – 45 млн. грн.). Підприємства з російським капіталом присутні практично в усіх видах економічної діяльності, а отже, обізнані з особливостями їх функціонування та внутрішніми проблемами [2].

2. Підприємства з російськими капіталом активно користувалися податковими пільгами. Впродовж останніх років незалежності України російський капітал пристосувався до нестабільності інвестиційного клімату в Україні. Вітчизняним та російським інвесторам було легше ухилитися від вітчизняного державного регулювання та оподаткування (інвестиції переважно надходили через Кіпр) [2].

3. З початку 2014 р. Україна зазнала втрат державного майна, що опинилося на невідконтрольній українській владі території і було націоналізоване країною-агресором. Втрата стосувалася

стратегічно важливих підприємств, можливостей приватизації та інвестиційної привабливості для приватних інвесторів після приватизації [2].

Враховуючи вищезазначені чинники, дослідження фінансової безпеки держави потребує визначення індикаторів, які здійснюють вплив на економічне зростання країни, її соціальний рівень розвитку, для ефективного забезпечення фіскальної безпеки держави. Основними індикаторами, які визначають фіскальну безпеку держави, є: відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП; дефіцит/профіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління; рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет та відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету; рівень податкового навантаження; рівень тіньової економіки; рівень інфляції тощо (табл. 2).

Аналізуючи наведені дані табл. 2, варто зазначити, що такий індикатор бюджетної безпеки, як відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, має тенденцію до поліпшення у 2015 та 2016 рр., адже порогове значення, відповідно до вищезгаданої Методики, становить «не більше 3». Найкраще значення даного показника спостерігається у 2015 р., його значення становить 2,3%, найвище значення даного індикатора було в 2014 р. – 4,9% (перевищення порогового значення на 1,9%). Дефіцит/профіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління у 2012 р. становив 0,5% від ВВП, у 2013 та 2016 рр. – 0,1% ВВП. Індикатор рівня перерозподілу ВВП через зведений бюджет у 2012 р. становив 30,5%, у 2015-2016 рр. – 32,8%. Тільки в 2013 р. (29,1%) та 2014 р. (28,7%) вищезазначений показник відповідав пороговому значенню (не більше 30). Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів

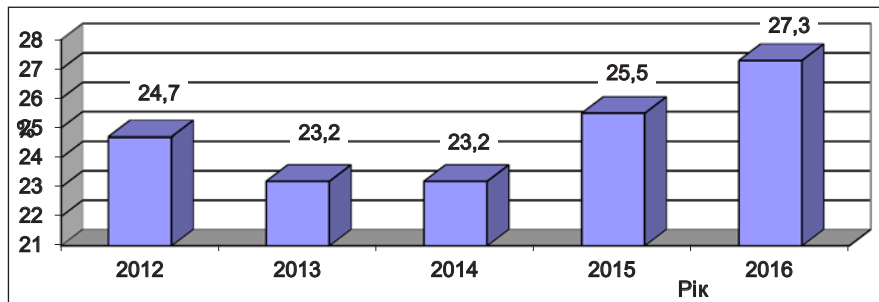

Рис. 2. Динаміка зміни рівня податкового навантаження на економіку України протягом 2012-2016 рр., %

Джерело: побудовано авторами

Таблиця 2

Основні індикатори фіскальної безпеки держави в 2012-2016 рр.

Найменування індикатора	Рік				
	2012	2013	2014	2015	2016
Відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, %	3,6	4,3	4,9	2,3	2,9
Дефіцит/профіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління, % до ВВП	0,5	-0,1	0,2	0,1	-0,1
Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, %	30,5	29,1	28,7	32,8	32,8
Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету, %	26,7	32,9	47,3	93,7	33,6
Рівень податкового навантаження, %	24,7	23,2	23,2	25,5	27,3
Рівень тіньової економіки, % до ВВП	34	35	43	40	35
Рівень інфляції, % до попереднього року	0,6	-0,3	12,1	48,7	13,9

Джерело: розраховано та побудовано за даними [8-10]

державного бюджету в 2015 р. має найбільше значення і становить 93,7%.

Важливим показником фінансової безпеки держави є рівень податкового навантаження, який визначає ступінь впливу податкових платежів на економічний стан країни, тобто визначає ефективність фінансової політики та рівень наповнення бюджету країни за рахунок податкових надходжень [13, с. 23-25]. Аналізуючи показники рівня податкового навантаження за останні п'ять років, слід зазначити, що цей показник постійно змінювався. Так, у 2012 р. показник податкового навантаження на економіку країни становив 24,7%, у наступних 2013-2014 рр. він мав тенденцію до зниження на 1,5% і становив 23,2%. Починаючи з 2015 р. спостерігається значне зростання рівня податкового навантаження порівняно з попередніми роками – до 25,5% та до 27,3% у 2016 р. (рис. 2).

Варто зазначити, що основними факторами, які визначають рівень фінансової безпеки держави загалом та рівень податкової безпеки країни зокрема, є: стабільність та дієвість податкового законодавства, ступінь довіри населення країни до уряду, рівень податкової культури та грамотності, рівень пільгового оподаткування, частка податкових платежів у ВВП, наявність корупції та рівень економіки в тіні тощо. Так, за даними табл. 2, максимальний рівень тіньової економіки був у 2014 р. – 43% ВВП. У 2015 р. даний показник має тенденцію до зниження – 40% ВВП та 35% – у 2016 р. Протягом досліджуваного періоду мінімальне значення рівня тіньової економіки становило у 2012 р. – 34% ВВП. Таким чином, протягом останніх років (2015-2016 рр.) спостерігається позитивна тенденція щодо зниження рівня тіньової економіки, однак цей показник ще є занадто високим порівняно з країнами ЄС і характеризує нереалізовані можливості соціально-економічного розвитку країни та є свідченням негативного впливу на фінансову безпеку країни.

За розрахунками австрійського професора та експерта з економіки Лінцського університету

Фрідріха Шнайдера середній рівень тіньової економіки за 28-ма країнами ЄС становить 18,3%, тоді як його оцінка для України коливається у діапазоні 46-53% (рис. 3). Так, рівень тіньової економіки в Україні майже в два рази вищий за середній показник країн ЄС.

Ще одним із важливих індикаторів рівня фінансової безпеки України є рівень інфляції, який характеризує падіння купівельної спроможності грошових коштів, підвищення грошової вартості життя та показує, як змінилися ціни в економіці країни. За даними табл. 2 протягом досліджуваного періоду найвище значення даного показника було в 2015 р. (48,7%). У 2013 р. вперше за останні 10 років показник рівня інфляції мав від'ємне значення, а в 2012 р. він був незначним (0,6%), що свідчить про скорочення внутрішнього попиту. У 2016 р. рівень інфляції становив 13,9%, тобто даний показник мав тенденцію до зниження порівняно з попереднім 2015 р. Таким чином, високий рівень інфляції є одним із чинників економічної нестабільності держави та низького рівня фінансової безпеки країни.

Для стабілізації та поліпшення фінансової й економічної безпеки країни загалом та фінансової безпеки держави зокрема слід виділити напрями її вдосконалення. Так, основними шляхами забезпечення фінансової безпеки України в умовах євроінтеграційних процесів, на нашу думку, є:

- реалізація фінансової політики держави відповідно до стратегії економічного розвитку країни, що сприятиме взаємозгодженості та ефективному досягненню поставлених цілей;
- зниження бюджетного дефіциту та утримання його на рівні не більше 3% ВВП, що сприятиме стабілізації державних фінансів;
- розвиток середньострокового бюджетного планування шляхом запровадження трирічної бюджетної декларації та стратегічних планів міністерств (у межах граничних сум середньострокового бюджету) з переглядом наявної системи державних

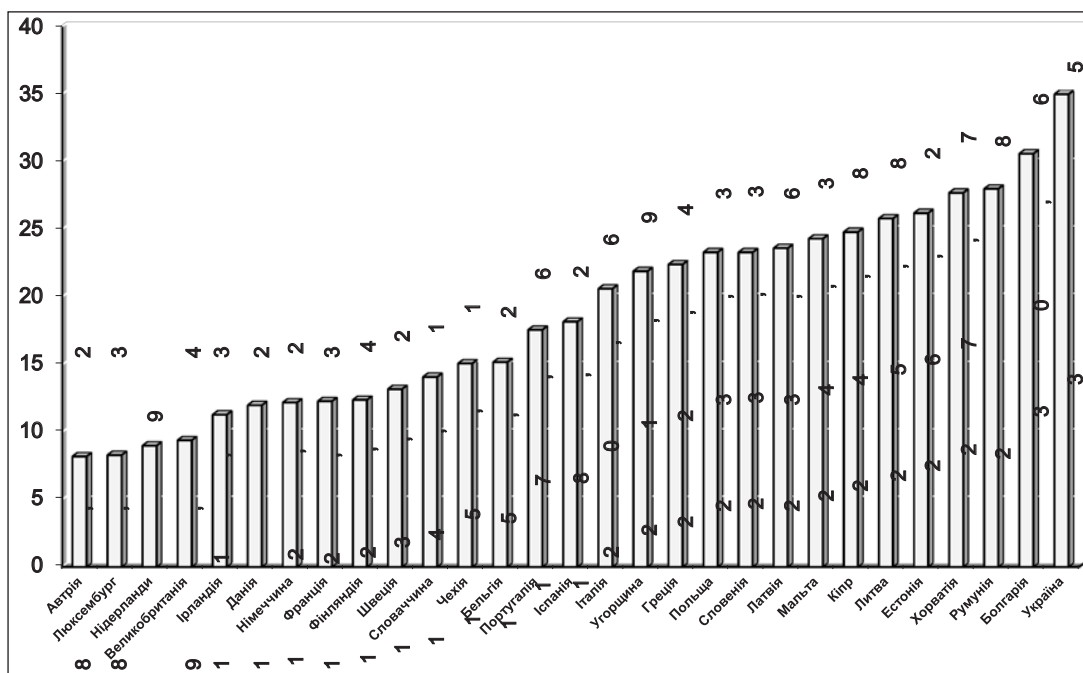

Рис. 3. Рівень тіньової економіки країн ЄС-28 та України, % до ВВП

Джерело: побудовано за даними [10; 11]

цільових програм на основі системи державного планування та прогнозування [2] (відповідно до Угоди про коаліцію депутатських фракцій «Європейська Україна» від 27.11.2014 [12]), що забезпечить посилення бюджетної дисципліни та сприятиме вчасному прийняттю рішень та забезпечить фінансову стабільність і зміцнення економічного зростання у середньостроковій перспективі;

– забезпечення дотримання стабільності цін та контрольованого й оптимального рівня інфляції, що сприятиме формуванню відповідного рівня доходної частини бюджету;

– зниження рівня податкового навантаження та його оптимізація, що сприятиме зниженню рівня тінізації економіки, ухилення від сплати податків, поліпшенню інвестиційного клімату держави та зацікавленню інвесторів, зростанню доходів населення та підвищенню економічного розвитку країни;

– забезпечення стабільності процесу оподаткування, зменшення кількості податкових пільг та посилення контролю над правильністю, своєчасністю та повнотою сплати податків і зборів, що сприятиме відновленню соціального та економічного розвитку країни;

– ефективне та раціональне використання і розподіл бюджетних коштів, удосконалення напрямів управління державним боргом країни тощо.

Висновки. Таким чином, у сучасних умовах євроінтеграції для України важливим завданням є забезпечення фіскальної безпеки держави, яка б дала змогу підвищити рівень життя населення, забезпечити розвиток усіх складників соціально-економічного розвитку країни та поліпшити рівень фінансової безпеки держави на рівні європейських країн. Цьому повинні сприяти визначені нами вище основні шляхи забезпечення фіскальної безпеки України, достатній рівень наповнення бюджету за рахунок податкових надходжень, оптимальний та ефективний розподіл бюджетних коштів, детінізація економіки тощо. Все це сприятиме поліпшенню суспільного добробуту населення, досягненню фінансової стабільності, економічному зростанню країни, формуванню та реалізації ефективної стратегії розвитку, сталості й стійкості фіскальної безпеки держави.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Предборський В.А. Економічна безпека держави: [монографія] / В.А. Предборський. – К.: Кондор, 2005. – 391 с.
2. Фіскальна безпека України в умовах гібридної війни: виклики, ризики, загрози та напрями реагування (аналітична доповідь) / Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/fisk_bezpeka-a7841.pdf.
3. Баранецька О.В. Фіскальна безпека держави: концептуальні засади та шляхи забезпечення: дис. ... канд. ек. наук: спец. 21.04.01 «Економічна безпека держави» / О.В. Баранецька. – Тернопіль, 2014. – 233 с.
4. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): [монографія] / О.І. Барановський. – К.: КНТУ, 2004. – 759 с.
5. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 р. № 1277 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=MetodichniRekomendatsii>.
6. Сухоруков А.І. Проблеми фінансової безпеки України: [монографія] / А.І. Сухоруков. – К.: НІПМБ, 2005. – 140 с.
7. Мельник В.М. Фіскальний механізм забезпечення соціального розвитку України: [монографія] / В.М. Мельник, І.Г. Канцур, М.М. Мельник. – Тернопіль: ФОП Осадца В.М., 2017. – 200 с.
8. Статистичний збірник: «Бюджет України 2016» / Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/Budget%20of%20Ukraine%202016.pdf>.
9. Статистичний щорічник України за 2016 р. / Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm.
10. Загальні тенденції тіньової економіки в Україні / Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkononomiki>.
11. Schneider Friedrich, The Shadow Economy and Work in the Shadow: What Do We (Not) Know? IZA Discussion Papers 6423. Institute for the Study of Labour. (IZA) (2012).
12. Угода про коаліцію депутатських фракцій «Європейська Україна» від 27.11.2014 Верховної Ради України VIII скликання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/n0001001-15>.
13. Прокопенко Н.С. Інвестиційна складова фінансової безпеки підприємств аграрної сфери / Н.С. Прокопенко, Л.П. Коваль // Економіка і управління. – 2015. – № 4. – С. 23-25.